

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК СКЛАДОВА СОЦІОКУЛЬТУРНОГО КОНТЕКСТУ

Світлана Жейнова, Ольга Канарова

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Анотація:

У статті розглянуто проблему патріотичного виховання дітей дошкільного віку, що є однією з найактуальніших на сьогодні. Проаналізовано підходи виховання у дітей національної культури, яка є внеском у загальнолюдські надбання демократичності, гуманізму, совісті, честі, гідності, громадянськості; виховання дітей на історичному минулому, яке формує у них патріотичний досвід. Схарактеризовано сутність сучасного процесу патріотичного виховання та формування патріотичного досвіду підростаючого покоління й акцентовано увагу на тому, що сьогодення, яке окреслене війною, виводить на якісно новий рівень уявлення та розуміння про патріотичне виховання як педагогічне й соціальне явище. Визначено, що патріотичний досвід формується під впливом оточення дитини та формує громадянську позицію дошкільника-Українця.

Ключові слова:

діти дошкільного віку; патріотизм; патріотичне виховання; національне виховання; патріотичний досвід.

Resume:

Zheinova Svitlana, Kanarova Olha. Patriotic education of preschool children as a component of the sociocultural context.

The article deals with the problem of patriotic upbringing of preschool children, which is one of the most relevant today. Approaches to education of national culture in children, which is a contribution to the common human assets of democracy, humanism, conscience, honor, dignity, citizenship, are considered; education of children based on the historical past, which forms a patriotic experience in them is discussed. The essence of the modern process of patriotic education and the formation of the patriotic experience of the younger generation is characterized, and attention is focused on the fact that the present, which is defined by war, leads to a qualitatively new level of perception and understanding of patriotic education as a pedagogical and social phenomenon. The need for the formation of a social idea among the younger generation, which in the future will prevent the presence of doubts regarding the issues of independence, sovereignty, integrity and stability of the national position of a free Ukrainian, is considered. It was determined that the patriotic experience is formed under the influence of the child's environment, has a positive effect on the formation of the national personality type and forms the civic position of the Ukrainian preschooler.

Key words:

preschool children; patriotism; patriotic education; national education; patriotic experience.

Постановка проблеми. Входження в європейський соціокультурний простір вимагає радикальних змін в освітньому процесі й використання новітніх технологій, форм і методів навчання, що сприяли б реалізації інтелектуально-духовного потенціалу майбутніх громадян України, особливо в умовах війни.

Питання патріотичного виховання дітей дошкільного віку завжди залишається однією з ключових тем в педагогічній науці. У сучасному світі, де глобалізація та інтернаціоналізація зумовлюють ряд викликів для національних ідентичностей, важливо забезпечити збереження патріотичних цінностей та почуттів приналежності до власної культури та країни. Дитячий вік є найбільш важливим періодом формування основних цінностей та переконань, тому питання, пов'язані із залученням дітей до патріотичних цінностей, є особливо актуальними.

На сучасному етапі розвитку суспільства, коли світ стає все більш глобальним, виховання почуттів патріотизму в дітей має стратегічне значення для збереження і зміцнення національної ідентичності. Педагоги і батьки повинні забезпечити дітям можливість відчувати гордість за свою країну, зрозуміти її історію та культуру. Патріотичне виховання має бути системним та комплексним, враховуючи психологічні й педагогічні особливості дітей дошкільного віку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зважаючи на свою актуальність, проблема

патріотичного виховання дітей та молоді стала предметом досліджень таких вітчизняних та зарубіжних науковців, як Ю. Афанасьєва, О. Базилевська, Н. Бондаренко, Є. Барилко, В. Белан, Н. Вишнівська, В. Герасимчук, С. Косянчук, Т. Пахотіна, Ю. Толмачова та ін.

В Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України акцентовано увагу на необхідності нових підходів і шляхів до виховання патріотизму як почуття і як базової якості особистості, її національно-усвідомленого ставлення до рідного народу, незалежно від національності та регіону проживання, збереженні надбань національної і світової культури, пріоритеті суспільно-державницьких цінностей. Патріотичне виховання в дошкільному віці майбутнього громадянина України є запорукою становлення його як особистості, формування патріота української соборності.

Формулювання цілей статті. Метою статті є актуалізація проблеми національно-патріотичного виховання дитини дошкільного віку на сучасному етапі та виокремлення теоретичного аспекту в дослідженні цієї проблематики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Події сьогодення, війна, сцени жорстокості, насильства, соціально-економічні проблеми, негативно впливають на моральні цінності підростаючого покоління. Особливо актуально стоїть питання патріотичного виховання

сучасних дітей дошкільного віку. Дошкільний період найбільш сприятливий для емоційно-психологічного впливу на дитину. Тому справжніх патріотів своєї Батьківщини найкраще виховувати з дитинства і цей процес має бути організований з дошкільного віку.

В емоційному зверненні до українців і народів світу через місяць після віроломного вторгнення агресора Президент України і Верховний Головнокомандувач Збройних Сил України Володимир Зеленський зазначив, що 24 березня датовано місяць спротиву. Героїчного спротиву Української держави, українського народу безжальному вторгненню російської федерації. Вже місяць захисту від намагання знищити. Стерти з лиця землі. Початковий задум російських військ розвалився ще в перші дні вторгнення. Вони були впевнені, що Україна – це не держава. Вони були впевнені, що Українці – не народ. Вони думали, що українці злякаються. Вони думали, що, українці, не будуть боротися. Вони нічого не знають про українців. Нічого не знають взагалі про свободу. Про те, яка вона цінна. Вони не знають, як свобода збагачує життя. Дає життю сенс. Вони помилилися. Вони обманули самі себе. Це їхнє державне самогубство. А Українці лише захищають своє життя. Свою свободу. Власну державу. Українських дітей, своє майбутнє. Це війна за незалежність. Українці зобов'язані перемогти (Звернення Президента Володимира Зеленського до українців і народів світу, 2022).

Однією з найважливіших педагогічних задач, визначених Законом України «Про дошкільну освіту» є виховання у дітей любові до України, шанобливого ставлення до родини, поваги до народних традицій і звичаїв, державної мови, до регіональних мов або мов інших народів, національних цінностей українського народу, а також цінностей інших націй і народів, свідомого ставлення до себе, оточення та довкілля.

Згідно Концепції дошкільного виховання передбачається розвиток у дітей національної культури, яка є внеском у загальнолюдські надбання демократичності, гуманізму, совісті, честі, гідності, громадянськості; виховання дітей на історичному минулому, яке формує у них патріотизм.

Філософсько-антропологічний дискурс підкреслює, що виховання є необхідною складовою загального культурного розвитку людини і виховний вплив задіяний в основні механізми соціального розвитку. Історія наукового аналізу проблеми виховання свідчить про наявність власної української концептуально-виховної традиції, яка розвивалась завдяки філософам, історикам, літераторам, релігійним діячам, педагогам і багатьом іншим. На кожному

етапі формування української державності система виховання набувала виразних національних рис, інтегруючи найкращі досягнення спостережень і національного світовідчуття (Кузьмінський, 2006).

Як зазначають психологи (І. Бех, М. Боришевський, Д. Ельконін, І. Кон, О. Кононко, В. Котирло та ін.), старший дошкільний вік – це період, коли в дітей формується свідомість і самосвідомість, зростає усвідомлення власних мотивів і вчинків, емоційних переживань, що свідчить про необхідність спеціальної роботи з патріотичного виховання.

Оскільки виховання – це організований суспільством вплив на особистість, то очевидно, що воно спрямоване на формування певних людських якостей. У той же час, будь-яке сучасне суспільство не може існувати без конкретних ідеалів, цінностей, цілей, методів реалізації цих ідеалів та цінностей. Важливо, щоб ці складові суспільного розвитку були зрозумілими для громадян і надавали їм впевненість у їхній об'єктивності та відповідності їхнім інтересам. Сучасна система виховання базується на культурному та історичному досвіді української спільноти, на її виховних традиціях та національних цінностях, оскільки національна ідентичність втілює ідеали та цінності в доступній формі (Колупаєва, 2003).

Для патріотичного виховання дошкільнят важливо правильно визначити віковий етап, на якому стає можливим активне формування у дітей патріотичних почуттів. Найсприятливішим для систематичного патріотичного виховання є середній дошкільний вік, коли особливо активізується інтерес дитини до соціуму, суспільних явищ.

Метою національно-патріотичного виховання є формування у покоління високої патріотичної свідомості, виховання любові до рідного дому, до рідної країни, а також виховання шанобливого ставлення до людини-працівника, рідної землі, захисників та захисниць Рідної землі, державної символіки, традицій держави, загальних народних свят.

До основних завдань з патріотичного виховання дошкільнят належать: формування любові до рідного краю (причетності до рідного дому, сім'ї, дитячого садка, міста); формування мовної культури; почуття власної гідності як представників свого народу; виховання любові, поваги до своїх національних особливостей; формування духовно-моральних взаємин; формування любові до культурного спадку свого народу; толерантне ставлення до представників інших національностей, до ровесників, батьків, сусідів, інших людей.

Серед основних напрямів патріотичного виховання можна зазначити наступні: формування уявлень про сім'ю, родину, рід і родовід; краєзнавство; ознайомлення з явищами суспільного життя; формування знань про історію держави, державні символи; ознайомлення з традиціями і культурою українського народу; формування знань про людство.

Одним з важливих напрямків патріотичного виховання є прилучення дітей до народознавства – вивчення культури, побуту, звичаїв рідного народу. Кожна нація, кожен народ, навіть кожна соціальна група має свої звичаї, традиції, що виробилися протягом багатьох століть і освячені віками. Це ті найміцніші елементи, що об'єднують окремих людей в один народ, в одну націю.

Мета дошкільного виховання: сформувати національно свідомого громадянина, патріота, тобто людину, якій притаманні особистісні якості й риси характеру, світогляд та спосіб мислення, почуття, вчинки та поведінка, спрямовані на саморозвиток демократичного громадянського суспільства в Україні.

Особистість поєднується з історичним буттям людства через національну приналежність, оскільки національна ідентичність впливає на свідомість і підсвідомість індивіда, враховуючи різні культурні явища та процеси. В свою чергу, особистість активно сприймає національну спадщину та відображає її у своїй культурній діяльності. Таким чином, національна ідентичність стає засобом включення особистості в суспільне життя, і саме ця спрямованість виховної системи дозволяє формувати національний характер, світогляд, роль та місце особистості у процесах становлення держави.

Патріотичне виховання є важливою складовою соціокультурного контексту суспільства. Воно спрямоване на формування патріотичного ставлення та почуття до власної країни, її культури, історії, традицій, і сприяє вихованню громадян, які активно беруть участь у житті своєї держави і долучаються до її розвитку. Важливі аспекти патріотичного виховання, які взаємодіють із соціокультурним контекстом, включають різні характеристики патріотичного виховання (Тоцька, 2011):

- патріотичне виховання є важливим елементом соціокультурного контексту суспільства, що зосереджує увагу на підтримці й актуалізації культурних цінностей, традицій та національної ідентичності своєї країни; це стимулює збереження та подальший розвиток мови, літератури, мистецтва і інших аспектів національної культури;

- допомагає усвідомити цінність своєї культурної спадщини та прищеплює повагу до культурних традицій, які визначають характер і особливості народу.
- підтримує і розвиває національну мову, що є важливим засобом спілкування та вираження культурних особливостей.
- сприяє розумінню важливості національної літератури і мистецтва, їхнього впливу на формування національної свідомості й ідентичності, заохочує особистість до вивчення і вдумливого розгляду національної культурної спадщини, що, в свою чергу, підсилює зв'язок і прив'язаність до своєї країни.

В цілому, патріотичне виховання відіграє важливу роль у збереженні та підтримці культурних цінностей та традицій країни, сприяючи формуванню національної самосвідомості та глибокого зв'язку між громадянами і їхньою національною спадщиною.

Патріотичне виховання відіграє значущу роль у формуванні в людей усвідомлення та сприйняття історії своєї країни. Воно допомагає сприймати історичні події, разом з досягненнями та складнощами в історії розвитку, вбачати їхній внесок у сучасне життя.

Патріотичне виховання спонукає до розгляду історичних фактів не лише як сухих дат і подій, а як частини власної історії, яка визначила той чи інший аспект національного розвитку. Воно сприяє розумінню того, як історія вплинула на формування сучасної культури, соціальних структур, ідентичності та цінностей.

Для цього важливо мати національну пам'ять, яка зберігає спогади про героїчні дії попередніх поколінь, а також навчає відзначати та шанувати героїчні досягнення і вчитися завдяки негативному досвіду минулого (Боришевський, 2007).

За допомогою патріотичного виховання люди розуміють важливість історичного спадку для сучасного суспільства. Вони усвідомлюють, які цінності і принципи були закладені в минулому і як вони можуть бути застосовані у сучасному житті для покращення суспільства.

Патріотичне виховання відіграє важливу роль у впливі на сприйняття соціальних норм, цінностей та відповідальності перед суспільством. Цей вид виховання спонукає громадян до активної участі у громадянському житті, до виконання своїх обов'язків і допомоги іншим, допомагає сформувати активну та відповідальну громадянську позицію.

Патріотичне виховання надає людям можливість краще розуміти суспільні цінності і

норми, які визначають спосіб функціонування суспільства. Воно навчає громадян поважати права і свободи інших людей, бути відкритими до різних точок зору і вирішувати конфлікти мирними шляхами.

Патріотичне виховання також сприяє формуванню відповідальності перед суспільством та сприйняттю громадянських обов'язків як важливої частини активної участі у суспільному житті. Люди, які проходили таке виховання, більш схильні виконувати свої обов'язки, брати участь у громадських ініціативах і допомагати іншим членам суспільства (Лішук, 2002).

Це сприяє формуванню відповідальних, активних та громадянських особистостей, які розуміють важливість спільної відповідальності за суспільство та готові брати участь у його розвитку і покращенні.

Патріотичне виховання також включає економічну складову, яка акцентує увагу на важливості підтримки вітчизняних товарів і підприємств, а також на створенні робочих місць і підтримці економічного розвитку країни. Ця складова сприяє розумінню того, як економіка і підприємництво впливають на добробут та процвітання країни.

Патріотичне виховання навчає громадян важливості підтримки внутрішнього виробництва та споживання вітчизняних товарів і послуг. Це спонукає до обрання місцевих продуктів і послуг над імпортними аналогами, що може підтримувати вітчизняних виробників і сприяти розвитку внутрішнього ринку.

Зокрема, патріотичне виховання підкреслює важливість підтримки малих і середніх підприємств, які є головним джерелом створення робочих місць і економічного зростання. Це може містити підтримку підприємців, участь у локальних ініціативах та програмах розвитку підприємництва.

Патріотичне виховання з економічною спрямованістю допомагає громадянам усвідомити важливість підтримки вітчизняних економічних інтересів і сприяє розвитку економічного сектора країни. Патріотичне виховання підвищує рівень освіти громадян щодо політичних процесів та демократичних цінностей, спонукає до активної участі у різних заходах, які впливають на долю країни.

Саме патріотичне виховання передбачає надання громадянам інформацію про політичну систему своєї країни, включаючи структуру уряду, парламентські інституції та правову систему; сприяє розумінню того, як функціонує демократичний процес і як громадяни можуть брати участь у прийнятті рішень, підкреслюючи важливість участі у долі держави. Патріотичне

виховання заохочує громадян до активного громадянського обов'язку і наголошує на тому, що їхній голос має вагу у формуванні політичного ландшафту країни.

Виховання підтримує розвиток демократичних цінностей, таких як свобода слова, права людини і громадянина, рівність перед законом і толерантність. Воно навчає громадян поважати думки та права інших, а також мотивує на вирішення конфліктів мирними засобами.

Патріотичне виховання із фокусом на політичних процесах та демократичних цінностях сприяє формуванню свідомих та активних громадян, які розуміють важливість їхньої участі у формуванні політичного життя країни і прийнятті рішень, що визначають її майбутнє.

Усі ці аспекти взаємодіють у соціокультурному контексті, сприяючи формуванню патріотів, які цінують свою країну і допомагають у розвитку її суспільства та культури. Патріотичне виховання відіграє важливу роль у становленні національної ідентичності та спільності (Колупаєва, 2003).

У загальному розумінні, соціальний досвід – це результат пізнавальної і практичної діяльності особистості, що виражається в синтезі знань про соціальну дійсність, побудованих на досвіді виконання діяльності та емоційної взаємодії. У вузькому значенні соціальний досвід корелює з гармонійною взаємодією дитини із соціумом на всіх рівнях (розуміння себе, розуміння інших, взаємодія у групах, громадах, тощо).

У нашому дослідженні ми будемо спиратися на особистісно орієнтований підхід у організації соціально-виховної діяльності в закладах дошкільної освіти. Відповідно, соціальний досвід розглядатиметься нами як змістовий показник емоційного, морального, волевого розвитку особистості, що регулює поведінку дитини.

У молодшому дошкільному віці патріотичні цінності та ставлення формуються шляхом наслідування дій дорослих. Дорослі виступають як позитивний приклад у вихованні патріотизму через свою поведінку та взаємодію з дітьми.

Природним шляхом виховання патріотизму відбувається в процесі залучення дітей до пізнання культурної спадщини, зокрема, народної музики, пісень, казок та інших елементів фольклору. Діти навчаються поважати і цінувати культурну спадщину свого народу. Залучення дітей до вшанування національних традицій та звичаїв сприяє формуванню патріотизму. Діти навчаються поважати і дотримуватися традицій свого народу, що сприяє зміцненню їхнього національного ідентитету. Природа грає важливу роль у вихованні

патріотизму. Діти повинні відчувати зв'язок з навколишнім середовищем і навчатися берегти природу свого рідного краю. Важливим аспектом виховання патріотизму є створення позитивних спільнот, які підтримують і підсилюють почуття національної приналежності та патріотизму серед дітей. У цілому, виховання патріотизму у дітей базується на інтеграції цих аспектів у виховний процес, що дозволяє дітям розуміти та цінувати свою країну та її культурну спадщину.

У науковій літературі брак соціального досвіду на рівні зовнішніх поведінкових проявів описується як некомунікабельність, сором'язливість, гіпоактивність дитини. Важливу роль у формуванні соціального досвіду відіграє соціальне середовище, залучення дитини та взаємодія з ним. Однак мало уваги приділяється організації цього середовища та забезпеченню оволодіння дитиною соціальним досвідом. Спосіб взаємодії особистості з іншими, надбання нею соціального досвіду виявляється в такій складовій образу – Я як соціальна впевненість (Лішук, 2002).

Соціальний досвід дитини містить сукупність знань та навичок, які вона здобуває у процесі взаємодії з іншими людьми. Цей досвід розвивається через сприйняття соціальних норм і правил спілкування в різних ситуаціях і контекстах.

Дитина вивчає, як спілкуватися з іншими, розуміє, як виражати свої думки і почуття, і як реагувати на емоції і поведінку інших. Вона набуває знань про те, що є прийнятною і непринятною поведінкою в різних ситуаціях, в тому числі вдома, в школі, з друзями тощо.

Соціальний досвід також включає в себе розвиток навичок співпраці, взаєморозуміння і емпатії. Дитина вчиться відповідально ставитися до своїх обов'язків у групі або команді, розвиває навички слухання і вирішення конфліктів.

Цей соціальний досвід є важливою частиною розвитку особистості дитини, оскільки він допомагає їй відчувати себе комфортно в соціальному оточенні, впевнено взаємодіяти з іншими людьми і вирішувати соціальні завдання, що виникають у її житті.

Соціальний досвід дитини передбачає сукупність знань та навичок, які вона здобуває у процесі взаємодії з іншими людьми. Цей досвід розвивається через сприйняття соціальних норм і правил спілкування в різних ситуаціях і контекстах.

Дитина вивчає, як спілкуватися з іншими, розуміє, як виражати свої думки і почуття, і як реагувати на емоції і поведінку інших. Вона набуває знань про те, що є прийнятною і непринятною поведінкою в різних ситуаціях, в тому числі вдома, в школі, з друзями тощо.

Соціальний досвід також включає в себе розвиток навичок співпраці, взаєморозуміння і емпатії. Дитина вчиться відповідально ставитися до своїх обов'язків у групі або команді, розвиває навички слухання і вирішення конфліктів. Цей соціальний досвід є важливою частиною розвитку особистості дитини, оскільки він допомагає їй відчувати себе комфортно в соціальному оточенні, впевнено взаємодіяти з іншими людьми і вирішувати соціальні завдання, що виникають у її житті.

Культурний досвід дитини охоплює процес вивчення та осмислення різних аспектів культури, які містять у собі традиції, мову, цінності, звичаї, історію та спосіб життя певного суспільства або групи людей.

Цей різновид досвіду допомагає дитині розуміти світ навколо неї, формувати свою ідентичність та поглиблювати своє розуміння різноманітних культур, що існують у світі. Дошкільник вчиться визначати та поважати різницю між культурами, а також розуміти, що різноманітність культур є нормою сучасного світу. Культурний досвід дитини також сприяє розвитку міжкультурної компетентності, що дозволяє їй ефективно взаємодіяти з представниками різних культур, будучи відкритою до нового досвіду та ідей. Крім того, цей досвід впливає на розуміння і цінність культурної спадщини, історії й мистецтва.

В сучасних наукових та педагогічних дослідженнях під поняттям патріотичного виховання схарактеризовано систематичний та цілеспрямований педагогічний процес, спрямований на свідому і активну участь особистості, зокрема дітей, у розвитку їхньої національної ідентичності, відчуття належності до історії, культури та майбутнього своєї Батьківщини.

Цей процес має на меті формування патріотичних переконань, почуттів, знань і розвиває любов до рідної країни, а також відповідальність за її долю та інтереси.

Поняття патріотизму має багато варіаційних тлумачень у залежності від історичного контексту. Раніше вчені розглядали його як почуття, моральну якість, або моральну цінність. Проте сучасні дослідження визначають патріотизм як результат свідомої діяльності та взаємодії з історією, культурою, традиціями, а також як вияв відчуття приналежності до свого народу й готовності захищати і розвивати свою країну.

Сутність патріотичного виховання вивчалася вже раніше відомими педагогами і філософами, такими як Г. Сковорода, К. Ушинський, О. Огієнко, С. Русова, В. Сухомлинський та інш. Питання виховання патріотизму завжди

відіграло важливу роль у вітчизняній педагогіці та філософській думці.

У результаті успішного патріотичного виховання діти розвивають патріотичність, яка виявляється в конкретних діях і активностях, спрямованих на підтримку і розвиток своєї країни. Патріотизм стає соціально-історичним явищем, що виникає з усвідомлення і розуміння історичних зв'язків, обрядів, традицій та значення національної спадщини.

Основним елементом дошкільної освіти в Україні є патріотичне виховання, спрямоване на формування у дітей знань про свою державу та виховання поваги до її символів.

Для старших дошкільників важливо мати усвідомлення прапора, гімну, герба України, знати назву столиці, інших великих міст, важливих географічних об'єктів нашої держави (наприклад, Крим, Карпатські гори, річки), а також пам'ятні місця (як от Тарасова гора в Каневі, острів Хортиця, заповідник Асканія-Нова й інші).

Для досягнення цієї мети в закладах дошкільної освіти проводяться різноманітні заходи та заняття, такі як екскурсії по вулицях міста або до історичних пам'яток, розповіді вихователя, бесіди з цікавими гостями, заняття з ілюстративними матеріалами, читання та інсценування художньої літератури, взаємодія з батьками через спільні виховні заходи (наприклад, День сім'ї, День Вишиванки) та багато інших.

Сучасні концепції національного виховання акцентують увагу на національній освіті, а також на її взаємозв'язку з історією та традиціями. Важливо, щоб сім'я брала активну участь у патріотичному вихованні, оскільки вона є першим середовищем, де дитина засвоює навички, цінності та бере участь у соціальному досвіді. Батьки грають ключову роль у вихованні громадянина і готовності дитини до життя в суспільстві (*Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді*, 2015).

Процес набуття патріотичного досвіду дитиною дошкільного віку є важливою складовою її соціального та громадянського розвитку. В цьому віці діти активно формують свою свідомість і розуміння світу навколо себе, разом з ідеями про свою країну та патріотизм. Ось декілька ключових аспектів процесу набуття патріотичного досвіду дитиною старшого дошкільного віку:

1. Діти вивчають національні символи, такі як прапор, гімн, герб, та знайомляться із їхнім значенням. Вони також дізнаються про історію своєї країни, видатних особистостей, події, які мали важливе значення для формування сучасної нації.

2. Діти вивчають національні символи своєї країни, які включають прапор, гімн та герб. Вони дізнаються, що ці символи є важливими елементами національної ідентичності.

3. Вони розуміють значення кожного символу. Наприклад, вони можуть дізнатися, що прапор репрезентує країну на міжнародній арені, гімн викликає почуття єдності серед громадян, а герб має символічні образи, що відображають історію та культуру країни.

4. Діти вивчають основні етапи історії своєї країни, включаючи події, які вплинули на формування її сучасного обличчя. Вони можуть дізнатися про важливі історичні факти, такі як визволення від колоніального панування, встановлення незалежності, війни та мирні події.

У процесі цілеспрямованого впливу діти дізнаються про видатних особистостей своєї країни, таких як національні герої, політичні лідери, вчені, митці та спортсмени. Вони вивчають їхні внески в розвиток України та світу. Здатні дізнатися про ключові події, які вплинули на історію та розвиток їхньої країни: революції, реформи, перемоги тощо.

Діти розвивають власну усвідомлену приналежність до своєї країни. Вони починають розуміти, що вони частина великого історичного та культурного спадку.

Дошкільники поступово усвідомлюють, що належать до певної країни, яка має свою назву, географічне розташування, національний ідентичний ідентифікатор та культурний спадок. Вони дізнаються про те, що Україна має багатий історичний і культурний спадок, який складається з традицій, мови, мистецтва, музики, літератури і багатьох досягнень у різних сферах життя. Вони розуміють, що цей спадок є частиною світового культурного надбання. Діти починають відчувати гордість і приналежність до своєї країни. Діти дошкільного віку можуть висловлювати своє патріотичне почуття через інтерес до культурних артефактів, що відображають історію та ідентичність їхньої країни. Малюки вчаться свідомо ставитися до своєї країни та її цінностей. Вони розуміють, що кожен громадянин має відповідальність за долю своєї країни і сприяння її розвитку. Поступово діти можуть розвивати готовність діяти на користь своєї країни. Це може включати участь у громадянських ініціативах, заходах та проектах, спрямованих на покращення суспільства.

Цей процес сприяє формуванню патріотичних почуттів у дітей та розвиває їхню свідомість щодо важливості рідної країни в їхньому житті та в світовому контексті.

Святкування національних свят та участь у традиціях, таких як День Незалежності, День Прапора та інші, грають важливу роль у

формуванні патріотичних почуттів у дітей. Діти беруть активну участь у святкуванні національних свят та традицій країни. Важливо, що під час цих заходів вони не лише спостерігають, але і беруть активну участь у святкових подіях та обрядах. Це дозволяє дітям відчувати себе частиною свого народу і брати активну участь в процесі національного самовизначення. Святкування національних свят сприяє поглибленню знань дітей про історію своєї країни, її великі досягнення та важливі події. Вони навчаються цінити ці свята як символи національного єднання та гордості.

Участь у традиційному проведенні таких свят сприяє розвитку соціальних навичок у дітей, адже вони спілкуються з іншими учасниками святкувань, долають виклики та виконують завдання в команді, спільно вчаться і святкують. Це формує почуття спільності та об'єднання в колективі і допомагає відчувати патріотизм не лише як абстрактне почуття, але і як реальний досвід у різних життєвих ситуаціях. Вони вчаться поважати і берегти свою країну, її символи та цінності, і готові брати активну участь у її розвитку та процесах національного будівництва.

Участь дітей в національних святах і традиціях сприяє розвитку в них цінності та відповідальності за свою країну та її майбутнє.

Діти вчаться цінувати історію своєї країни через активну участь у національних святах та подіях. Під час цих заходів вони набувають знань про культуру, мову та історію своєї країни. Вони розуміють, що це важливий складник їхньої національної ідентичності.

Діти розвивають почуття відповідальності за майбутнє своєї країни, оскільки вони стають свідомими учасниками національного спільноти. Вони відчують, що їхні дії та вчинки можуть мати вплив на розвиток та благополуччя країни, де вони народилися.

Висновки. Слід зауважити, що аналіз наукових підходів та концепцій, розгляд ролі патріотичного виховання у соціокультурному контексті та вивчення особливостей набуття патріотичного досвіду дітьми дошкільного віку надали глибокого уявлення про важливість цього процесу.

Патріотичне виховання дітей має свої особливості на кожному етапі їхнього розвитку. В дошкільному віці відбувається формування

потенціалу для подальшого росту їх пізнавальних, вольових і емоційних здібностей. У цей період розвивається духовно-моральна основа особистості, емоції, почуття, мислення, а також механізми соціальної адаптації в суспільстві. Діти починають усвідомлювати себе в навколишньому світі, і цей період є найбільш сприятливим для емоційного впливу, оскільки враження, отримані в цей час, залишаються в їхній пам'яті надовго, а іноді і на все життя. Тому важливо використовувати цей час для виховання патріотизму. Патріотичне виховання дітей в дошкільному віці – це складний процес, який базується на розвитку моральних цінностей. Включення дітей у культурну спадщину, народні свята, традиції, мистецтво та ігри допомагає їм відчувати зв'язок зі своєю національною культурою та природою рідного краю. Метою патріотичного виховання є формування у дітей бажання вчиняти добрі справи, розвиток співчуття, жалю, винахідливості та допитливості.

У цьому контексті організація різноманітних активностей, які допомагають дітям співчувати та виявляти турботу про інших, природу та світ навколо них, грає важливу роль у патріотичному вихованні. Діти навчаються цінувати свою родину, місто або село, розуміють їхню історію та традиції. Особливу увагу слід приділяти методам та прийомам, які б враховували цікавість дітей, стимулювали їхню творчість та розвивали любов до Батьківщини. Саме тому це дослідження націлене на розгляд та розробку умов набуття патріотичного досвіду у дітей дошкільного віку. Це дозволить визначити оптимальні підходи та методи виховання, сприяючи формуванню у дітей глибокого розуміння й цінування своєї країни та її культурної спадщини.

Підсумовуючи викладене вище, можна стверджувати, що патріотичне виховання в дошкільному віці спрямоване на формування патріотичного досвіду, моральних цінностей, почуття причетності до свого народу, поваги до Захисників та Захисниць, мови, природи рідного краю та розвиток емоційно-дієвих відносин. Патріотичний досвід формується під впливом оточення дитини, має позитивний вплив на формування національного типу особистості та формує громадянську позицію дошкільника-Українця.

Список використаних джерел

- Бондаренко, Н. В., & Косянчук, С. В. (2022). *Національно-патріотичне виховання у контексті сучасних викликів: методичні рекомендації*. Київ: Фенікс. 64 с.
- Бондаренко, Н., & Косянчук, С. (2018). Феномен українськомовної компетентності: психодидактика педагогічних технологій у процесі соціалізації і самовизначення особистості. *Актуальні проблеми*

References

- Bondarenko N.V., & Kosyanchuk S.V. (2022). *National-patriotic education in the context of modern challenges: methodical recommendations*. Kyiv: Phoenix. 64 p. [in Ukrainian]
- Bondarenko N., & Kosyanchuk S. (2018). The phenomenon of Ukrainian language competence: psychodidactics of pedagogical technologies in the process of socialization and self-determination of the individual. *Actual problems*

- сучасної психодидактики: філософські, психологічні та педагогічні аспекти. Умань: ВПЦ «Візаві». С. 11–16.
- Боришевський М. Й., Яблонська Т. М., & Антоненко В. В. (2007). *Розвиток громадянської спрямованості: монографія*. Київ. 186 с.
- Звернення Президента Володимира Зеленського до українців і народів світу. (2022). URL: <https://www.president.gov.ua/news/zvernennya-prezidenta-volodimirazelenskogo-do-ukrayinciv-i-73777>
- Колупасва, А. А. (2003). Організаційно-педагогічні умови інтегрування дітей з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітній простір. *Дефектологія*. (4). С. 10–18.
- Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді. (2015): додаток до наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 р. № 641. *Інформаційний збірник та коментарі Міністерства освіти і науки України*. (8). С. 87–95.
- Кузьмінський, А. І., & Омеляненко, В. Л. (2006). *Педагогіка родинного виховання: навчальний посібник*. Київ: Знання. 324 с.
- Ліщук, В. С. (2002). *Школа сімейного виховання: посіб. для батьків дошкільників та соц. педагогів*. Київ: ВКТФ «Кобза». 107 с.
- Тоцька, Т. (2011). *Рід, родина, Україна: Патріотичне виховання старших дошкільників за літературними творами В. Сухомлинського*. Київ: Шкільний світ. 128 с.
- Bondarenko N. V., Vaskovskaya E. E., & Kosianchuk S. V. (2021). Dialogization as a resource of language learning in the context of updating traditional teaching methods. *Humanitarian Balkan Research*. 5, 1 (11). Pp. 10–15.
- of modern psychodidactics: philosophical, psychological and pedagogical aspects. Uman: VOC "Vizavi". P. 11–16. [in Ukrainian]
- Boryshevskiy M.Y., Yablonska T.M., & Antonenko V.V. (2007). Development of civic orientation: monograph. Kyiv. 186 p. [in Ukrainian]
- Address of President Volodymyr Zelenskyi to Ukrainians and peoples of the world (2022). <https://www.president.gov.ua/news/zvernennya-prezidenta-volodimirazelenskogo-do-ukrayinciv-i-73777> [in Ukrainian] (дата звернення: 14.03.2023)
- Kolupaeva A.A. (2003). Organizational and pedagogical conditions for the integration of children with special psychophysical development in general education. *Defectology*. No. 4. P. 10–18. [in Ukrainian]
- The concept of national-patriotic education of children and youth (2015): appendix to the order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated 16.06.2015 No. 641. Information collection and comments of the Ministry of Education and Science of Ukraine. No. 8. P. 87–95. [in Ukrainian]
- Kuzminskiy A.I., & Omelyanenko V.L. (2006). Pedagogy of family education: teaching manual K.: Knowledge. 324 p. [in Ukrainian]
- Lischuk V.S. (2002). School of family education: manual for parents of preschoolers and social Teachers. K.: VKTF "Kobza". 107 p. [in Ukrainian]
- Totska T. (2011). Family, family, Ukraine: Patriotic education of older preschoolers based on the literary works of V. Sukhomlynskyi. K.: School world. 128 p. [in Ukrainian]
- Bondarenko N.V., Vaskovskaya E.E., & Kosianchuk S.V. (2021). Dialogization as a resource of language learning in the context of updating traditional teaching methods. *Humanitarian Balkan Research*. 5, 1 (11). pp. 10–15. [in English]

Відомості про авторів:
Жейнова Світлана Сергіївна
spdo@ukr.net

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
Наукове Містечко, вулиця, 59, Запоріжжя,
Запорізька обл., 69000, Україна

Канарова Ольга Вікторівна
spdo@ukr.net

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
Наукове Містечко, вулиця, 59, Запоріжжя,
Запорізька обл., 69000, Україна

doi: 10.33842/22195203-2024-2-33-35-42

Матеріал надійшов до редакції 03. 09. 2024 р.
Прийнято до друку 23. 09. 2024 р.

Information about the authors:
Zheinova Svitlana Serhiivna
spdo@ukr.net

Bogdan Khmelnytsky Melitopol
State Pedagogical University
Scientific Town, Street 59, Zaporizhzhia,
Zaporizhzhia region, 69000, Ukraine

Kanarova Olha Viktorivna
spdo@ukr.net

Bogdan Khmelnytsky Melitopol
State Pedagogical University
Scientific Town, Street 59, Zaporizhzhia,
Zaporizhzhia region, 69000, Ukraine

doi: 10.33842/22195203-2024-2-33-35-42

Received at the editorial office 03. 09. 2024.
Accepted for publishing 23. 09. 2024.